

Intern miljörevision av Humanistiska fakulteten

Tid: 2020-03-18 på plats och 2020-03-23 via Zoom

Plats: Göteborg

Revisionsledare: Gabriela Schaad

Revisor: Jenny Sundqvist

Standard/kravdokument: Förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter, ISO 14001:2015, EMAS III 2009 samt tillämplig miljölagstiftning

Omfattning

Miljöledningssystemet omfattar verksamheten vid följande platser:

- Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori, Humanisten, Renströmsgatan 6
- Institutionen för historiska studier, Humanisten, Renströmsgatan 6
- Institutionen för kulturvetenskaper, Humanisten, Renströmsgatan 6
- Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion, Humanisten, Renströmsgatan 6
- Institutionen för språk och litteratur, Humanisten, Renströmsgatan 6
- Institutionen för svenska språket, Humanisten, Renströmsgatan 6

Syfte

Syftet med denna interna miljörevision är att utvärdera om miljöledningssystem för humanistiska fakulteten överensstämmer med kraven i ISO 14001:2015, har införts och efterlevs inom organisationen samt avgöra om system och verksamhet uppfyller tillämplig miljölagstiftning, krav enligt universitetets miljöhandbok och andra krav.

Genomförande

Revisorerna har granskat dokumentationen i fakultetens sidor om ”Miljö och hållbar utveckling” (<https://hum.gu.se/om-fakulteten/miljo>), genomfört samtal med miljösamordnare, prefekter, miljörepresentanter och övrig personal samt genomfört besök i verksamheten. Revisorerna har också granskat tidigare avvikelser från interna och externa miljörevisioner. Vid denna miljörevision granskades verksamheten vid Institutionen för språk och litteraturer (SPL), Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori (FLoV) och Institutionen för svenska språket. Platsbesök genomfördes på Humanisten, Renströmsgatan 6.

Revisionsresultat

Revisionen har resulterat i ett antal mindre avvikelser samt förbättringsmöjligheter enligt följande:

Antal större avvikelser	0
Antal mindre avvikelser	5
Antal förbättringsmöjligheter	13

En lista med alla avvikelser återfinns i bilaga 1. En lista med alla förbättringsmöjligheter återfinns i bilaga 2. En sammanställning som visar fördelningen av avvikelserna och förbättringsmöjligheter samt vilka kravelement som reviderats återfinns i bilaga 3.

Kopia av revisionsrapporten är översänd till reviderad organisation samt till universitetets miljörevisionsledare. Originalen är skickat till registrator för arkivering genom revisionsledarens försorg.

Resultatet av revisionen delges rektor vid ledningens genomgång av miljöledningssystemet.

Avvikelse i revisionsrapporten ska åtgärdas (alternativt att en plan för åtgärdande redovisas) inom sex veckor efter mottagen rapport. Fakultetens miljösamordnare och/eller institutionens miljörepresentant beskriver och sammanställer de åtgärder som genomförts för respektive avvikelse. Sammanställningen skall skickas till universitetets miljörevisionsledare Marianne Dalbro (marianne.dalbro@gu.se) senast den 22 maj 2020.

Kommentarer och slutsatser

Byggnation av det nya Campus Näckrosen samt renovering av befintliga lokaler (nymålning, flytt av väggar mm.) har inneburit flera omflyttningar och tagit mycket av uppmärksamheten och kraften hos de reviderade institutionerna i anspråk. Vissa anpassningar i rutiner och resurser har behövt göras pga. nya förutsättningar, men arbetet är på väg att sätta sig. Befintliga möbler återanvändes efter renoveringen i den mån det var möjligt, både av institutionerna, i de nya lärosalarna, samt även återanvändning i andra fakulteter.

Fakultetens miljösamordnare är ansvarig för den direkta miljöpåverkan och ger stöd till institutionerna i dessa frågor. Genom att vara en sammanhållande kraft på Campus gör denne en ovärderlig insats för miljöarbetet på Humanistiska fakulteten. Det finns genomgående bra rutiner för hantering av avfall på Campus. På institutionerna har soppsår på kontorsnivå avvecklats för att effektivisera för städpersonalen. Personalen har fått vänja sig att sortera restavfallet vid sopstationerna i de gemensamma utrymmen, vilket mestadels har gått bra.

Avfallssortering och hantering håller en hög nivå med många sopstationer i studentutrymmena. Dock medför de nya sopstationerna några nackdelar. Istället för ett lock som behöver lyftas finns enbart en lucka, vilket verkar leda till att studenter är mindre noggranna med sopsorteringen. De tidigare, mindre platskrävande stationerna har sparats och används nu främst i studentkök.

Flera av institutionerna vittnar om svårigheterna att få till studentrepresentanter för olika råd eller engagera studenter i miljö- och hållbarhetsfrågor, trots uppfattningen att humaniststudenterna generellt brinner för miljöfrågor. En viktig anledning till detta är att programstudenterna är få jämfört med studenter som läser fristående kurs, vilket medför en mer lös och kortvarig anknytning till institutionerna. Avsaknaden av en studentförening med hållbarhetsfokus försvårar rekryteringen ytterligare jämfört med en fakultet där en sådan förening finns. Samtidigt betonas att det nya huset har en stark dragningskraft för studenter som ser Campus Näckrosen som en naturlig studie- och mötesplats. Därmed finns det stor potential för humanistiska fakulteten att ta till vara på den positiva framåtandan som har skapats av den nya byggnaden.

Institutionen för språk och litteratur

Institutionen bedriver ett systematiskt och strukturerat arbete med miljö och hållbar utveckling. Det finns ett långtgående tankesätt kring hur institutionens undervisning kan kopplas till hållbar utveckling, främst relaterat till sociala aspekter av hållbarhet. Det finns redan många hållbarhetsmärkta kurser och institutionen har bra rutiner för integrering av hållbar utveckling och likabehandling i kursplaner. Vad gäller forskning kan det vara svårt att hitta naturliga kopplingar till miljö och hållbar utveckling. Ett nystartat doktorandprojekt inom Ekohumaniora kan tänkas vara ett viktigt bidrag till att förtydliga sambandet.

Det finns ett naturligt miljötank hos de anställda och väl inarbetade rutiner, exempelvis för resor och avfallshantering, vilket gör att miljöarbetet inte prioriteras ner trots en tidvis ansträngd situation. Utvecklingsmöjligheterna är dock begränsade. Viljan att resa med tåg även längre sträckor är större än de möjligheter som Egencia för närvarande kan erbjuda. När det gäller inköp återanvändes befintliga möbler efter renoveringen i den mån det var möjligt och där nyinköp var nödvändiga satsades det på hög kvalitet, med hållbarhet i fokus.

Institutionens förmåga att kunna hantera den uppkomna krisen kring Covid-19 anses vara god. Det är en styrka att många kurser redan är nätbaserade och resurser för anpassningen finns. Dock bedöms att kapaciteten för IT och Zoom behöver förstärkas. Institutionen arbetar redan i stor utsträckning med distansmöten.

Miljörepresentant har ett eget ”årshjul” för planering och genomförande av miljöarbetet. Personalmöten och nyhetsbrev används för att sprida information och uppmuntra idéer från övrig personal. Miljörepresentant och prefekt har regelbundna avstämningar och arbetet förankras hos ledningsgruppen. När det gäller kartläggning av resvanor ställer sig prefekt frågande till åtgärder som moraliserar beteende och välkomnar istället idéer för hur ett mer miljövänligt beteende kan uppmuntras. En fråga är hur fler resor med tåg kan uppmuntras för studenter som studerar utomlands, exempelvis genom rabatter eller stipendier från GU centralt.

Institutionen för svenska språket

På grund av den påfrestande arbetsmiljön för anställda och studenter under byggnationen har det varken funnits tid eller energi att aktivt vidareutveckla arbetet med miljö och hållbar utveckling. Istället har arbetsmiljöfrågor fått stå i fokus. Tack vare ett redan väl implementerat miljötank så har arbetet med den direkta miljöpåverkan fortsatt på en god nivå, exempelvis vad gäller resor, inköp och avfallshantering. Inga flygresor under 50 mil förekommer på institutionen och det finns en god beredskap för att gå över till tågresor även för resor till kontinenten. Även här ser man ett behov av ökad hjälp från Egencias sida.

På forsknings- och undervisningssidan ser institutionen många möjligheter att bidra till att lyfta sociala hållbarhetsaspekter, exempelvis inom områdena språkteknik och integration av nyanlända i samhället. På grund av att institutionen saknar miljörepresentant har det inte funnits resurser att vidareutveckla miljö- och hållbarhetsarbetet, exempelvis har hållbarhetsmärkning av kurser inte hunnits med. Prefekt vill gärna se en lärare som miljörepresentant då det kan hjälpa till att integrera miljö och hållbarhet i kurser och utbildningar. Prefekt efterlyser en fakultetsanpassad verktygslåda som stöd.

Institutionen har redan många kurser på distans och lärare får tid i tjänst för att utveckla distanskurserna. Många lärare brinner för digital undervisning och delar gärna med sig av sin kompetens. Flexibla och kreativa undervisningsformer har möjliggjorts, där halva gruppen sitter i lokal och andra halvan deltar via digitala mötesplattformen Zoom. Institutionen har även startat samarbeten mellan flera lärosäten för att ge gemensamma kurser, både på grundutbildnings- och forskarutbildningsnivå. Dessutom planeras för en digital forskningskonferens under året.

Att skapa studentengagemang i institutionens råd och miljöarbete har varit en utmaning, inte minst till följd av den ohållbara situationen som rådde pga. ombyggnationen de senaste tre åren. Prefekt ser ändå positivt på framtida möjligheter att skapa engagemang, om fokus ligger på social hållbar utveckling. Institutionen ser fram emot en omstart av miljö- och hållbarhetsarbetet med ett nytt miljöombud, där hållbarhetsmärkning av kurser kommer att ha högsta prioritet.

Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori

Mycket av det som görs på FLoV är relaterat till hållbarhet och det finns ett genuint intresse för frågorna inom alla personalkategorier. På forskningssidan är frågorna i princip inbyggda och alla är duktiga på att hålla koll t.ex. angående forskningsutlysningar. Bedömningen är att det är svårt att kräva en högre grad av hållbarhet i forskningen utan att det blir påtvingat. På utbildningssidan finns potential att öka antalet miljömärkta kurser, men kriterierna för vad som räknas som hållbarhet uppfattas som svåra att applicera. Dock ses möjligheter till hållbarhetsmärkning alltid över vid införande av nya kurser.

Institutionen har ett väl inarbetat miljöarbete. Angående den direkta miljöpåverkan följs exempelvis GU:s policys för resor mycket noga, men även inköp samt den egna matpolicyn bevakas noggrant. Både resebokare och inköpsamordnare ser till att dessa efterlevs. Utifrån det redan långtgående arbete vad gäller resande blir det svårt att minska reserelaterade utsläpp ytterligare utan att påverka institutionen negativt. Det finns dock intresse av att delta i internationella nätverk för att se på alternativ för minskat resande. Beredskap för ökade tågresor inom Europa finns, men då detta är både dyrare och mer tidskrävande kan inte enskilda forskningsprojekt stå för notan, utan lösningar som kan stötta ändrade resmönster behöver komma från centralt håll.

Flera förbättringsförslag för förändring av resvanor till och från jobbet lyfts. Exempelvis ytterligare duschar för att möjliggöra för fler att cykla eller springa till jobbet, samt stöldsäker förvaring för cyklar inomhus. Ett mer hållbart campus skulle kunna åstadkommas genom att se över serveringen av kött.

Många av studenterna har ett stort intresse för hållbarhetsfrågor relaterat till institutionens ämnesområden, t.ex. djuretik. När det gäller studentmedverkan upplever institutionen att det har blivit en försämring efter flytten då det inte längre finns en tydlig hemhörighet och identitet för FLoVs studenter i det nya huset. Interaktionen med studenterna har försämrats då de är mer utspridda och det är inte bara de egna studenterna som vistas på institutionens studieplatser. Sammanhållningen i de gröna frågorna känns därmed svårare.

Miljörepresentanten får ofta utskick som riktar sig till miljösamordnare för fakulteten. Om inget uppdrag med därtill hörande resurser ges finns dock ingen möjlighet att denne kan ta sig an uppgifter som ligger på fakulteten. Det skulle leda till en orimlig arbetssituation. Överlag anser sig institutionen ha kommit till en punkt där det är svårt att vidareutveckla det egna miljöarbetet. Viljan till ett mer proaktivt arbete finns, men det skulle kräva ytterligare tid och resurser.

Rekommendationer

Institutionerna rekommenderas att arbeta vidare med sitt systematiska miljöarbete i nuvarande engagerade form.

Institutioner som ännu inte har hunnit göra en genomlysning av kursutbudet och de anpassningar som krävs för märkning av lämpliga kurser, rekommenderas att prioritera upp detta arbete. Förbättringspotential finns också i kommunikationen av GU:s miljöledningssystem och det egna miljöarbetet till främst studenter för att skapa större transparens och engagemang. Institutionerna bör även undersöka möjligheterna för att

främja en dialog med studenterna och skapa gemensamma initiativ, exempelvis genom det planerade klimatväxlings-programmet inom ramen för Klimatramverket.

Samarbetet genom fakultetens miljöråd bör förstärkas för att ta vara på varandras styrkor och lyfta institutionernas miljöarbete ytterligare. Då detta råd enbart arbetar med den direkta miljöpåverkan kunde inrättandet av ett kompletterande råd för arbetet med den indirekta miljöpåverkan vara en lämplig åtgärd för att lyfta institutionernas arbete, exempelvis genom erfarenhetsutbyte kring integrering av hållbarhet i undervisningen och ett gemensamt grepp kring studentmedverkan.

Nya krafttag skulle kunna tas av fakulteten för att verka som en sammanhållande kraft för institutionerna, i synnerhet när det gäller miljö- och hållbarhetsarbetet. Detta är särskilt viktigt med tanke på de förstärkta insatserna som krävs för att förverkliga GU:s åtaganden inom ramen för Klimatramverket.

Gabriela Schaad

Revisionsledare

tel: 031-786 59 56

e-post gabriela.schaad@handels.gu.se

Dokument inom miljöledningssystemet vid Göteborgs universitet
Miljörevisionsrapport
Upprättad och fastställd av Gabriela Schaad, 2020-03-31
Dnr: M 2020/472

BILAGA 1

Lista över avvikelser

(Typ: S = Stor avvikelse, M = Mindre avvikelse)

Nr	Kravelement	Avvikelse	Typ
1	4.2	Institutionen för svenska språket saknar studentrepresentant i Institutionsrådet, vilket försämrar möjligheterna att förstå studenternas behov och förväntningar generellt och i synnerhet avseende integrering av hållbarhet i utbildningen.	M
2	5.3	Institutionen för svenska språket saknar miljörepresentant.	M
3	7.4	SPL/Institutionen för svenska språket: Det saknas ett systematiskt sätt att kommunicera universitetets arbete med hållbar utveckling till studenterna. Enligt GU:s handlingsplan uppdras åt prefekt/motsvarande att synliggöra och kommunicera universitetets arbete med hållbar utveckling för studenterna.	M
4	7.4.2	Humanistiska fakulteten: ISO 14001 certifikat och GU:s miljöpolicy är inte uppsatta i lokalen.	M
5	8.1	Humanistiska fakulteten: På ena väggen i soprummet där sopkärl för glas och metall är placerade har några självhäftande skyltar som märker fraktionerna ramlat av väggen. Bristande uppmärkning av återvinningskärl.	M

Avvikelser ges när krav inte är uppfyllda i miljöhandbok och i förlängningen mot standardens krav. Respektive avvikelse graderas som en större eller mindre avvikelse.

Stor avvikelse: Helt kravelement i standarden saknas i systemet eller att systematiskt återkommande brister i tillämpningen av rutiner eller instruktioner förekommer på många ställen i organisationen. Avvikelsen kan också bestå i brist i uppfyllande av miljölagstiftning eller andra myndighetskrav.

Mindre avvikelse: Enstaka brister i efterlevnaden av rutiner eller instruktioner. Det kan också vara frågan om att en rutin tillämpas men att det saknas dokumentation om tillvägagångssätt och resultat.

BILAGA 2

Lista över förbättringsmöjligheter

Nr	Kravelement	Förbättringsmöjligheter
1	6.2	SPL, institutionen för svenska språket: Hitta passande former för att uppmuntra och stödja studentinitiativ inom hållbar utveckling i linje med GU:s handlingsplan samt mål om ökad studentmedverkan inom miljö och hållbar utveckling. Det föreslagna klimatväxlingsprogrammet som ersätter klimatfonden kan öppna upp för sådana möjligheter.
2	7.1	Humanistiska fakulteten: Se över möjligheterna för att underlätta för personalen att cykla eller springa till jobbet genom att tillhandahålla fler duschar samt stödsäker förvaring för cyklar inomhus. Förslaget ligger i linje med Klimatramverket där resor till och från jobbar ingår.
3	7.2	Humanistiska fakulteten: En fakultetsgemensam verktygslåda för hållbar utveckling saknas, vilket inte lever upp till Utbildningsnämndens beslut (februari 2017) att varje fakultet ansvarar för att utveckla sin egen verktygslåda. Denna skulle vara ett välkommet stöd för vissa institutioner.
4	7.3	SPL: Uppmuntras att gå vidare med förslaget att införa en cykelverkstad som kan vara ett led i att främja miljövänligt resande och skapa miljöengagemang. Det planerade klimatväxlingsprogrammet kan vara en möjlig finansieringskälla.
5	7.4	SPL/Institutionen för svenska språket: Miljöansvarig/miljörepresentant uppmuntras att ta kontakt med miljösamordnaren på Humanistiska fakulteten och delta i kommande miljö-

		rådsmöten rörande den direkta miljöpåverkan.
6	7.4	Humanistiska fakulteten: Ett kompletterande råd för utbyte av erfarenheter och stöd i arbetet med den indirekta miljöpåverkan (främst integrering av hållbarhet i undervisningen och student-medverkan) skulle möjliggöra en väl behövlig institutionsövergripande kraftsamling.
7	7.4.3	SPL: Uppmuntras att skapa en extern webbsida för spridning av relevant information om miljöarbetet samt en aktuell aktivitetslista när GU:s nya webb har sjösatts.
8	8.1	SPL: Uppmuntras att förtydliga den informella policyn för inköp av ekologiska varor, möjligen i form av en matpolicy. Detta kan vara en punkt i aktivitetslistan för 2020.
9	8.1	Institutionen för svenska språket: Institutionen har för närvarande inga hållbarhetsmärkta kurser. Rekommenderas att prioritera arbetet med att hållbarhetsmärka kurser. Rutiner behöver etableras för att integrera hållbar utveckling i kursplaner.
10	8.1	SPL/Institutionen för svenska språket/FLoV: rekommenderas att bevaka utvecklingen kring implementeringen av Klimatramverket och förutsättningar för ökad tågresa framöver.
11	8.1	Humanistiska fakulteten: De nya klisterlapparna för märkning av sopkärnen är av undermålig kvalitet och fäster dåligt. Det optiska intrycket blir lidande, vilket kan påverka beredskapen att sortera noggrant. Rekommenderas att dessa byts ut, eventuellt mot laminerade sådana.
12	8.1	Humanistiska fakulteten/FLoV: Dialogen med fastighetsägaren Akademiska Hus behöver förstärkas för att reglera inomhustemperaturen i FLoVs lokaler. Den kalla temperaturen leder till att personalen sitter med filter eller använder energikrävande värmeelement. Utöver att skapa en dålig arbetsmiljö ökar detta kostnaderna och energiförbrukningen, vilket står i rak motsats till GU:s Handlingsplan för miljö och hållbar utveckling 2017-2019 samt Klimatramverket.
13	10.3	FLoV: i strävan efter ständiga förbättringar uppmuntras institutionen att delta i internationella nätverk för att se på alternativ för minskat resande.

Förbättringsmöjligheter innebär att någon avvikelser från standardkrav inte föreligger men revisorn har gjort mindre observationer och ger rekommendation om förbättringar. Inget krav på uppföljande hantering finns. Det kan röra sig om förslag på förändringar i ett dokument, att länkning inom miljöhandboken inte fungerar eller att dokumenten finns men inte förts in i miljöhandboken. Det kan även vara en möjlighet till förbättring av såväl miljö som system, eller ett uppmärksammande av något som fungerar särskilt väl i systemet och kan vidareutvecklas.

BILAGA 3

Sammanställning av avvikelser och förbättringsmöjligheter

Kravelement enligt ISO14001		Större avvikelse	Mindre avvikelse	Förbättrings- möjligheter	Reviderat
1	Omfattning	0	0	0	JA
4	Organisationens förutsättningar	0	1	0	JA
5.1	Ledarskap och åtagande	0	0	0	JA
5.2	Miljöpolicy	0	0	0	JA
5.3	Roller, ansvar och befogenheter inom organisationen	0	1	0	JA
6.1	Åtgärder för att hantera risker och möjligheter	0	0	0	JA
6.2	Miljömål och planering för att uppnå dem	0	0	1	JA
7.1	Resurser	0	0	1	JA
7.2	Kompetens	0	0	1	JA
7.3	Medvetenhet	0	0	1	JA
7.4	Kommunikation	0	2	3	JA
7.5	Dokumenterad information	0	0	0	JA
8.1	Planering och styrning av verksamheten	0	1	5	JA
8.2	Beredskap och agerande vid nödlägen	0	0	0	JA
9.1	Övervakning, mätning, analys och utvärdering	0	0	0	JA
9.2	Intern revision	0	0	0	JA
9.3	Ledningens genomgång	0	0	0	JA
10	Förbättringar	0	0	1	JA

Totalt

0

5

13

I revisionsrapporten används endast rubriker på kravelement enligt miljöstandarden ISO 14001. I vissa fall hänvisas även till kraven i EMAS (*Europaparlamentets förordning om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens miljölednings- och miljörevisionsordning*). Fullständig text i kravdokumenten, samt en jämförelse mellan kraven i Förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter, ISO 14001:2015 och EMAS III 2009, återfinns på sidan:

[http://medarbetarportalen.gu.se/miljohandbok/Uppfoljning/Revision/rad-och-hjalp-for-interna-miljorevisorer/](http://medarbetarportalen.gu.se/miljohandbok/Uppfoljning/Revision/rad-och-hjalp-for-interna-miljorevisor/)